

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ВІСНИК

4 (12)' 2001

ДОНЕЦЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ЕКОНОМІКИ
І ТОРГІВЛІ

ім. М. ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО

серія
серія

ЕКОНОМІЧНІ
НАУКИ

Засновник

Донецький державний
університет економіки
і торгівлі ім. М. Туган-
Барановського

ВІСНИК

ДОНДУЕТ

науковий журнал
виходить 4 рази на рік
серія

Економічні науки

Виходить
з 1999 р.

№ 4(12) 2001

Журнал входить до Переліку наукових фахових видань, затвердженого ВАК України, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт. Бюлетень ВАК №3 / 2000 р.

Головний редактор *Шубін О.О.*, кандидат хімічних наук, доцент
Заступник головного редактора *Садеков А.А.*, кандидат економічних наук, доцент
Відповідальний редактор серії *Омелянович Л.О.*, доктор економічних наук, професор
Відповідальний секретар серії *Чайковська О.В.*, кандидат економічних наук, доцент

Члени редколегії серії:

Ландик В.І., канд. техн. наук, доцент
Амітан В.Н., доктор екон.наук, професор
Балабанова Л.В., доктор екон.наук, професор
Брітченко Г.І., доктор екон.наук, професор
Білопольський М.Г., доктор екон. наук, професор
Макогон Ю.В., доктор екон.наук, професор
Крихтін Є.І., доктор екон.наук, професор
Сальников О.М., канд.екон.наук, професор
Поклонський Ф.Є., доктор екон. наук, професор
Чацькіс Ю.Д., канд.екон.наук, професор
Семенов А.Г., доктор екон.наук, професор
Бакунов О.О., канд.екон.наук, доцент
Сухарев П.М., канд.екон.наук, доцент

Відповідальний за випуск *Статінова Ю.С.*
Технічний редактор *Шелудько О.І.*

Редактори *Мельникова Л.Г.*
Селікова Л.В.

Коректор *Плахтій Л.Я.*

Комп'ютерна верстка *Волкова Л.А.*

Реєстраційне свідоцтво
КВ №3520 від 13.10.98 року
видане Міністерством
інформації України

Усі права захищені.
Передрук і переклади
дозволяються лише зі згоди
автора та редакції

Рекомендовано до друку
Вченою радою
Донецького державного
університету економіки і
торгівлі ім. М. Туган-
Барановського,
протокол № 11 від
26 червня 2001 р.

Мова видання:
українська та російська

Комп'ютерний оригінал-макет виготовлено в редакційно-видавничому центрі
Донецького державного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського

Адреса редакції журналу: 83050, м. Донецьк, вул.Щорса,31

© Донецький державний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського
Телефони: (0622) 93-34-31, 337-95-60. Факс: /0622/ 92-83-16. E-mail: bvn@dgci.donetsk.ua

ЗМІСТ

ПЕРЕХІДНА ЕКОНОМІКА: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Орлова В.А. Новое в налоговом законодательстве Украины.....	5
Чайковська О.В. Аналітичний потенціал системи національних рахунків.....	10
Кужелєв М.О., Брітченко І.Г. Формування системи державного управління інвестиційним процесом як головна передумова економічного зростання в Україні.....	15
Кожевникова В.Д. Про одну з інвестицій до людського капіталу.....	22
Конищева Н.А., Кузьменко А.В., Мазурова Е.Ю. Новые экономические аспекты функционирования охраняемых природных территорий в Украине.....	28
Березін О.В. Актуальні аспекти формування продовольчої безпеки в Україні.....	34
Марченко В.М., Кудін С.М. Амортизаційна політика в Україні.....	39
Агеева І.М., Кошелева О.І. Споживча кооперація як важлива ланка в системі відносин аграрно- промислового комплексу.....	45
Косовець Л.І. Тенденції розвитку ринку цукру в Україні.....	53
Есаян Э. Проблемы иностранного инвестирования экономики Украины.....	59
Скопенко Н.С. Фондові інструменти акціонерних товариств та проблеми формування портфеля цінних паперів.....	68

ПІДПРИЄМНИЦТВО, МЕНЕДЖМЕНТ, МАРКЕТИНГ

Садеков А.А. Формування проєкологічної моделі стратегії підприємства.....	76
Жихарев В.Є., Брітченко Г.І. Поведінка споживачів як новий напрямок у маркетингу.....	86
П'ятницька Г.Т., Коваленко А.М. Формування попиту на основі маркетингової орієнтації у сфері громадського харчування.....	90
Мельник Л.Г., Прокопенко О.В., Вакулишина Н.Н. Японский опыт исследования компонентов экологического спроса.....	96
Жуковська В. М. Система оцінки та напрями підвищення ефективності управління персоналом.....	101

Богатирьов А.М., Голубьонкова О.О. До питання вибору методів прийняття стратегічних рішень	112
Дресв'янський О. П. Емісійна декларація як план реалізації стратегії випуску цінних паперів підприємством.....	119
Ткаченко Н.Б. Прямий маркетинг у сучасних умовах.....	123
Петрова Г.В. Організаційна культура і менеджмент: концепція та зміст	128
Єгоренко Д. В. Теоретичні основи обґрунтування господарських рішень	133
Кузнецова І.О. Враховання особливостей функціонування хлібоприймальних підприємств на зерновому ринку при плануванні їхньої поточної діяльності	139
ЕКОНОМІКА ТОРГІВЛІ І ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ	
Омелянович Л.О., Гладкова О.В. Оцінка ризику при визначенні інвестиційної привабливості торговельних підприємств	147
Гуляєва Н.М., Сьомко О.В. Теоретичний погляд на економічний механізм управління підприємствами громадського харчування (ресторанного типу)	151
Чумак І.М. Сучасний стан та проблеми взаємодії торгівлі з вітчизняними товаровиробниками	156
Стасюк Л.Л. Концепція ефективного рівня якості планів торговельного підприємства.....	163
Акіф Юзеф Альзіадат Проблеми удосконалення економічних показників роботи торгових підприємств	169
Чижевська М.Б. Електронна комерція та реальні форми оплати при купівлі-продажу товарів чи послуг через Інтернет	174
Гусєва О.Ю. Управління оборотними активами торговельних підприємств за умов зростання товарообороту	180
Пономарьова Ю.В. Формування закупівельної політики підприємств торгівлі в нових умовах господарювання	185
Данилова Л.Л. Оптимізація асортиментної політики вітчизняних торговельних підприємств	192

Ткаченко О.П. Шляхи оптимізації організаційних структур управління підприємствами харчування та підвищення їхньої ефективності	197
---	-----

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ

Петренко С.М., Шевченко Т.Д. Сутність "управлінського обліку" і етапи його розвитку	202
Аксьонова О.С., Недрянко А.О. Автоматизація управління поточними витратами підприємства.....	210
Лупін О.Б. Методичні підходи до визначення рівня та структури золотовалютних резервів	215
Недеря Л.В. Аудит кредитних операцій комерційного банку	225
Карєва І.О. Методика розрахунку рентабельності обслуговування клієнтів комерційного банку.....	230
Педченко Н.С. Методичні аспекти фінансового моніторингу конкурентноспроможності підприємств харчової промисловості на регіональному рівні	234
Соколова І.В. Про методику розрахунку зниження собівартості рекламних послуг	241

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ

Серова Л.П. Економічні умови формування і реалізації експортного потенціалу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України.....	246
Лозова Г.М. Аналіз конкурентних позицій України в міжнародній торгівлі.....	251
Майорова И.Н., Осман А.Г., Ярмонова М.В. Мировой рынок стали: кризис и прогнозирование	257
Філатова Г.О. Оцінка впливу показників зовнішньоекономічної діяльності на стан валового внутрішнього продукту України	262
Кириченко О.М. Напрями та ефективність регулювання експортно-імпортних зв'язків (на прикладі харчової промисловості)	270

ШКОЛА ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Сільченко В.О. Методологічні аспекти необхідності і достатності теорем математики	279
Книжкова полиця	285
Відомості про авторів	289
Summary	293

ходом на ринкові відносини узагальнений показник продуктивності праці (продуктивність суспільної праці) не публікувався. Навряд чи є виправданим і те, що офіційна статистика з 1999р. перестала обчислювати продуктивність праці в галузях економіки та регіонах, оскільки вихідні дані для її розрахунку є в більшості галузей економіки. Крім того, рівень продуктивності праці є досить важливим показником ефективності праці, він застосовується в макроекономічному аналізі як фактор зростання ВВП, використовується в міжнародних порівняннях.

Аналіз даних СНР дозволяє, поряд з визначенням валових другорядних показників, відобразити динаміку реальних розмірів економіки, доходів і витрат, економічного потенціалу і національного багатства, споживання і заощаджень. Він дає змогу глибше вивчати коливання економічної кон'юнктури і темпів економічного зростання, структуру виробництва і споживання; вірогідно проводити міжнародні порівняння даних, оцінювати можливості підприємств і населення, податкового тягара на виробників і споживачів. Такі розрахунки, висновки і прогнози здатні докорінно змінити зміст напрямків аналізу та забезпечити на їхній основі проведення ефективної соціально-економічної політики, спрямованої на підвищення рівня життя населення.

Таким чином, система національних рахунків являє собою величезні можливості для аналізу на макрорівні. Однак впровадження СНР потребує гармонізації всієї статистичної системи країни, в ході якої показники національних рахунків, платіжного й міжгалузевого балансів, статистики державного бюджету мусять будуватись на основі єдиних методологічних принципів, концепцій та постулатів. СНР справедливо вважається в усьому світі унікальною інформаційною системою, яка здатна забезпечити рівновагу в економіці і стабілізувати стан у суспільстві. Вона є важливим інструментом державної влади. Тому прискорене освоєння СНР у практиці буде сприяти вирішенню багатьох проблем економічної реформи та виходу з кризи.

Список літератури

1. Головка В. Украинская экономика в 2000 году (макроекономический аспект) // Экономика Украины. – 2001. - № 2. – С.32-40.
2. Елисеева И.И., Бурова Н.В. Реформирование европейской системы национального счетоводства // Вопросы статистики. –1999. - № 11. – С.52-57.
3. Молчанов Д. Исследование влияния налоговой политики на макроекономические переменные с помощью системы национальных счетов // Вопросы статистики. 1998. – № 8.- С.20-25.
4. Україна у цифрах у 2000 році: Корот.стат.довід./ Держкомстат України. – К., 2001.- С.23-46.
5. Экономическая статистика: Учебник / Под ред. Ю.Н.Иванова. – М.: ИНФРА-М. 1998. – С. 130-155.

УДК 330.322:338.246.025.2

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ПРОЦЕСОМ ЯК ГОЛОВНА ПЕРЕДУМОВА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

Кужелєв М.О., Брітченко І.Г.

Державне регулювання інвестиційного процесу посідає провідне місце в системі управління процесом відтворення через те, що є необхідною умовою підвищення

© Кужелєв М.О., Брітченко І.Г., 2001

виробничого потенціалу і ефективності функціонування економіки. Державні інвестиції складають лише частину всіх інвестиційних потоків країни, проте саме держава є тією провідною ланкою, що регламентує процес накопичення, залучення та вкладення грошових коштів, капітальних активів, корпоративних та інтелектуальних прав у виробництво для забезпечення його безперервного функціонування.

Проблема формування фондів фінансових ресурсів та використання найбільш ефективних засобів їхнього інвестування в умовах сьогодення є дуже актуальною в Україні. Це пов'язано, перш за все, зі значним падінням ВВП по відношенню до показників 1989-1990 років. Найбільше падіння ВВП відбулось в 1994 році – на 23,4% по відношенню до попереднього року. Після цього темпи падіння уповільнились: в 1996 р. – на 10%, в 1997 р. – на 3%, в 1998 р. – на 1,9%, в 1999 р. – на 0,4% [5]. Лише у 2000 році ситуація стабілізувалась та відбулося зростання ВВП на 6%, що було б "економічним дивом", якби не більш високі показники в середньому по СНД.

Показники економічного зростання свідчать про перспективи переходу України до етапу структурної перебудови економіки, однак існує реальна загроза збереженню позитивних тенденцій. Окрім цього, відзначимо, що всередині держави зберігаються серйозні системні перешкоди на шляху підвищення економічної активності, які ще не дозволяють говорити про сталість економічного зростання:

- зберігається неспроможність грошової маси забезпечити повноцінний обіг ВВП;
- внаслідок дефіциту платіжних ресурсів розширюється платіжна криза; *
- гострі платіжні проблеми підприємств посилюються через жорсткий фінансовий тиск;
- продовжується період реальної ревальвації гривні, котра викликана підвищенням попиту на гривню для обслуговування зростання товарних обсягів за незначного підвищення реальної грошової пропозиції всередині держави.

Міжнародний досвід свідчить, що для стабільного економічного розвитку необхідно, щоб інвестиції склали не менше 19-25% ВВП [3]. В Україні цей показник набагато нижчий. Саме на переломному етапі розвитку країни, коли намітився вихід з кризи і реальна стабілізація, а після її погортання в економіці, особливо актуальною стає проблема залучення інвестицій. Державне регулювання цього процесу може відбуватись у наступних формах:

- державні інвестиційні програми;
- пряме управління державним інвестуванням;
- відповідна податкова політика;
- надання фінансової допомоги для розвитку конкретних виробництв, галузей;
- відповідна фінансова, кредитна, ціноутворювальна та амортизаційна політика;
- антимонопольна політика;
- приватизація об'єктів державної власності;
- контроль за дотриманням норм та стандартів.

Застосування тих чи інших форм державного регулювання повністю залежить від джерел, за рахунок яких здійснюється залучення інвестиційних ресурсів. Традиційно економісти виділяють такі джерела інвестицій:

- державні капітальні вкладення;
- заощадження населення;
- власні кошти підприємств;
- інвестиції комерційних банків та інших кредитно-фінансових установ;

- іноземні інвестиції у вигляді грошових ін'єкцій міжнародних фінансових установ та приватних інвесторів.

В економічно розвинутих країнах основним серед вищезазначених джерел інвестицій є заощадження населення. Як свідчить досвід цих країн, заощадження населення мають суттєвий вплив на темпи економічного зростання за умови, якщо вони становлять не менше 12-14% ВВП [2]. Для України цей показник не перевищує і 10% ВВП.

Найважливішу роль у залученні коштів населення відіграє акумуляція їхніх грошей на рахунках банків. У 2000 році цей показник збільшився на 53% у національній та на 54,4% у іноземній валютах, а за вісім місяців поточного року, відповідно, на 37,58% та 27,65% [5]. До того ж, спостерігається позитивна тенденція до зменшення частки придбання іноземної валюти в сукупних витратах та заощадженнях населення (з 18,01% у 1998 році до 4,75% у 2000 році), що є свідченням зростання довіри населення до валютно-курсової політики НБУ та банківської системи взагалі, ширшого використання національної валюти при розрахунках в економіці, зниження доларизації економіки, ревальвації гривні в 2001 році.

Динаміка сукупних грошових витрат та заощаджень населення показана на рисунку 1.

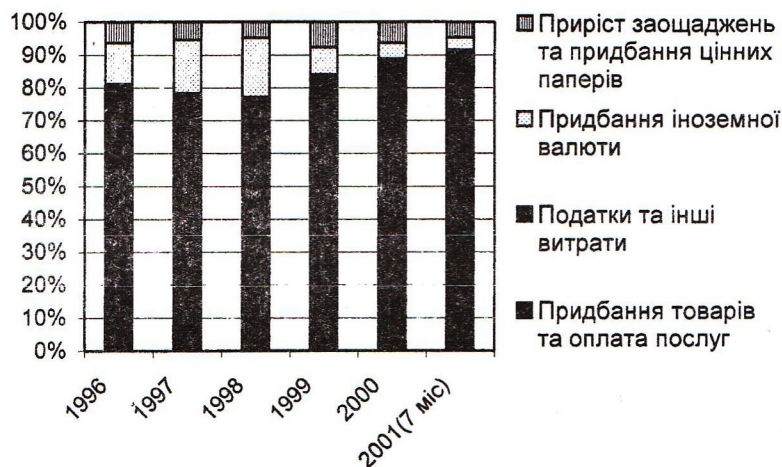

Рисунок 1 - Динаміка структури грошових витрат та заощаджень населення [5]

Дуже низькою є частка зростання заощаджень та придбання цінних паперів (у 2000 році – тільки 6,26%, а за результатами 7 місяців поточного року – взагалі 4,69%). Проте споживчі витрати та податки (особливо останні), хоча і повільно, зростають, чим населення "зобов'язано" уряду через підвищення тарифів за комунальні послуги та споживчих цін. Уряд повинен визначитись, до чого він віддає перевагу в стимулюванні: заощадженням населення, які можна реально залучити в економіку країни, чи "примарним" коштом міжнародних кредитних організацій, які, в підсумку, будуть спрямовані на стимулювання імпорту, а не на розвиток власного виробництва, і які, до того ж, потрібно рано чи пізно повертати.

Проблемою залучення коштів населення в економіку є відсутність гарантій з боку держави, високий рівень інфляції та брак прозорої системи захисту вкладів населення.

Саме відсутність досконалих механізмів приватного інвестування в реальний сектор економіки викликала необхідність прийняття Закону України "Про інститути спільного інвестування" № 2299-III від 15 березня 2001 року. Відсутність таких механізмів на тлі завершення "сертифікатної приватизації" і кризових явищ в економіці вже

привела більшість вітчизняних підприємств до інвестиційного голоду. Зменшення протягом кількох останніх років частки заощаджень населення, що була вкладена в цінні папери, в їхніх сукупних доходах до 4% не може не викликати турботи. Останнє вказує на відвернення від реального сектору економіки важливого джерела фінансових ресурсів. У цих умовах інститути спільного інвестування можуть стати ефективним доповненням банківської системи в забезпеченні реального сектору інвестиційними ресурсами. До прийняття вищезазначеного закону діяло Положення "Про інвестиційні фонди й інвестиційні компанії", котре не відповідало ні міжнародній практиці, ні вимогам вітчизняного ринку капіталу. Вказані інститути були створені з метою акумулювання, в основному, приватизаційних сертифікатів, у зв'язку з чим підприємства за такого механізму коштів не отримували. Необхідно відзначити, що прийнятий у 2001 році закон чітко регламентував принципи функціонування не тільки корпоративних та пайових інвестиційних фондів, але й венчурних фондів.

Використання тимчасово вільних коштів суб'єктів господарювання – інше джерело інвестицій. Стан інноваційного процесу на підприємствах України залишає бажати кращого. У 2000 році інноваційну діяльність здійснювало тільки 18% загальної кількості промислових підприємств України. Найбільш поширеним напрямом інноваційної діяльності було оновлення продукції, а не основних фондів. Так, 60% підприємств замінили застарілі види продукції новими, більше 43% знизили матеріало- і енергомісткість продукції, 35% впровадили нові технології, спрямовані на охорону зовнішнього середовища. Найбільший відсоток підприємств, що здійснювали інноваційну діяльність, в таких галузях промисловості: нафтопереробна (44,8%), медична (41,3%), газова і мікробіологічна (37,7%), чорна металургія (33%), машинобудування (29%) [7].

При цьому необхідно відзначити, що інновації здійснювали переважно великі підприємства з чисельністю зайнятих від 10 тисяч чол. до 25 тисяч чол., що мають достатню матеріально-технічну базу.

Головним джерелом інвестицій на підприємстві має бути прибуток, однак цьому заважає надмірний податковий тиск, який може бути зменшений шляхом надання податкових пільг підприємствам окремих галузей. При цьому можливий такий варіант: кошти, на суму яких підприємство отримало пільги, зараховуються на спеціально відкритий рахунок, що контролюється державою. Якщо підприємство не використовує ці кошти за цільовим призначенням (на інвестиції), вони можуть бути залучені державою в інвестиційний процес. В іншому разі податкові пільги призводять до недоотримання бюджетами різних рівнів податків, розмір яких більше, ніж податкові надходження від подібних підприємств. У той же час підприємство, що отримало пільги, використовує ці кошти не на оновлення виробництва, а на виплату дивідендів, збільшення розміру заробітної плати і т.п. Вищенаведена практика існує в країнах Західної Європи і ми вважаємо доцільним її використання в Україні.

Важливу роль на підприємстві має відігравати й амортизаційний фонд, проте він не може забезпечити відтворювального процесу внаслідок необміркованої політики держави (встановлення понижуючого коефіцієнта до амортизаційних відрахувань). Значне зниження вартості основних засобів не дає підприємствам змоги накопичити необхідну суму інвестиційних коштів, особливо для довгострокових фінансових вкладень, спрямованих на реконструкцію, оновлення основних фондів. Концепція амортизаційної політики повинна бути спрямована на підвищення фінансової зацікавленості суб'єктів господарювання, а також стимулювати інвестиції в основний капітал підприємства за рахунок власних амортизаційних фондів. Для здійснення поставлених цілей та завдань потрібно створити відповідну економічну і правову базу, яка дозволила б запровадити раціональні умови споживання, ввести в дію механізми з відшкодування

та оновлення основного капіталу, а також обмежити державне регулювання у сфері амортизаційної політики.

До того ж підприємства України майже не використовують такий ефективний інструмент запозичення коштів, як облігації. Цьому заважає низька рентабельність підприємств і законодавча неврегульованість питань випуску та обігу конвертованих цінних паперів.

На сучасному етапі держава не в змозі фінансувати капітальні вкладення за рахунок бюджетних коштів через недостатнє фінансування навіть існуючих статей видатків бюджету. У 2000 році обсяги інвестицій в капітальне будівництво зросли на 11,2% (в 1998 році – на 6,1%, в 1999 році - на 0,4%) і склали 19,5 млрд. грн., з яких 45,2% були спрямовані на придбання машин, обладнання, устаткування для новозбудованих об'єктів та технічне переоснащення діючих підприємств. Більше двох третин усіх інвестицій в основний капітал здійснено за рахунок власних коштів підприємств. За рахунок коштів Державного бюджету освоєно тільки 1198 млн. грн., або 6,1% загального обсягу капітальних вкладень. Кошти місцевих бюджетів становили 880,7 млн. грн. (4,5%), іноземних інвесторів – 802,2 млн. грн. (4,1%). Забудовники державної форми власності здійснили 51,2% усіх інвестицій у будівництво [6].

Незважаючи на значне перевищення темпів зростання капітальних вкладень над темпами зростання ВВП, яке ми бачимо на рисунку 2, частка інвестицій в основний капітал в ВВП залишається дуже низькою – на рівні 11-11,5%, причому цей показник майже не збільшується.

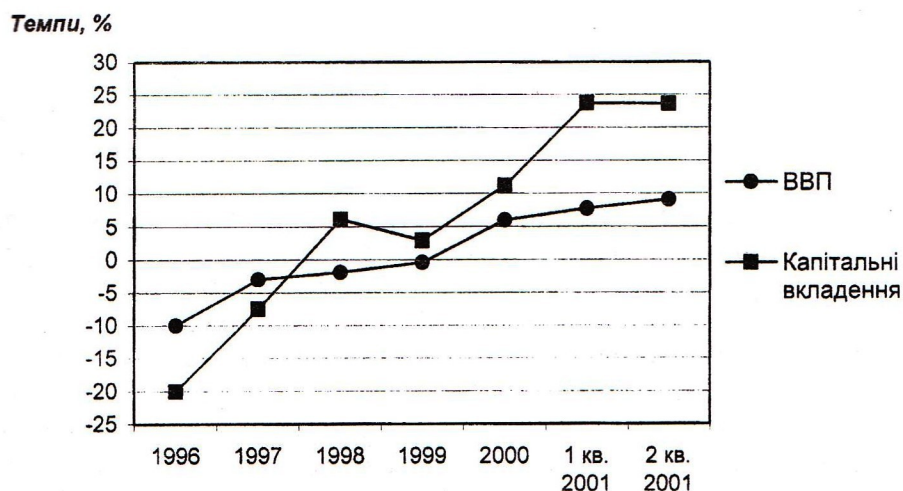

Рисунок 2 - Динаміка реального ВВП та капітальних вкладень [5]

Не принесла очікуваних результатів і приватизація державного майна, яка здійснювалась переважно негрошовими формами, а з початком грошової приватизації має на меті залучення коштів не на оновлення підприємств, а на покриття видатків державного бюджету.

Інвестування може здійснюватись за рахунок кредитів банків та інших кредитних установ. Внаслідок політики НБУ, спрямованої на поступове зниження облікової ставки (09.08.2001 р. – до 17%), зменшились відсоткові ставки і за банківськими кредитами. Проте більшість українських підприємств неплатоспроможні, або потребують реалізації довгострокових інвестиційних проектів. У той же час одним з напрямів політи-

ки НБУ є зосередження комерційних банків на короткостроковому кредитуванні для забезпечення стабільності економіки.

Негативно впливає на кредитування реального сектора банками і випуск облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). У минулі роки ОВДП були найприбутковішим напрямом розміщення активів банків через високу ставку доходу за ними. У теперішній час ставка доходу за ОВДП суттєво знизилась (до 16-17%) і це дає надію, що банки будуть шукати інші напрями розміщення своїх активів, у тому числі, і кредитування економіки.

Проте основна увага, особливо в пострадянських країнах, приділяється залученню прямих іноземних інвестицій. Прямі іноземні інвестиції не тільки стимулюють розвиток економіки, але й сприяють входженню країни у світову економіку. Головною перешкодою на шляху іноземного інвестування є політична й економічна нестабільність, недосконалість законодавства, недосконала податкова система та нерозвиненість інфраструктури в Україні.

Принциповими питаннями для іноземних інвесторів є право власності на землю, а також наявність підприємств транспортної та телекомунікаційної систем.

Причинами уваги іноземних інвесторів до пострадянських країн є завоювання нових ринків збуту, зростання прибутку за рахунок кваліфікованої та дешевої робочої сили, експлуатація природних багатств, використання значних квот на екологічне забруднення у цих країнах. Немала частина інвесторів – це бажаючі повернути в Україну вивезені капітали, що не принесли очікуваних прибутків на Заході, тому і переважають інвестиції з Кіпру або Віргінських островів.

У 2000 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено 792,2 млн. дол. США, що на 5% більше, ніж у 1999 році. Загальний внесок прямих іноземних інвестицій в економіку України на 01.01.2001 склав 3865,5 млн. дол. (78 доларів на людину). Позитивним моментом є збільшення частки грошових внесків у структурі інвестицій - до 57,8% (раніше – на рівні 28-30%). Внески у формі рухомого і нерухомого майна склали в 2000 році 30,3%, а цінних паперів – 6,2%.

Як і раніше, лідерами з іноземних інвестицій серед галузей є харчова промисловість – 20,1%, внутрішня торгівля – 18,8%, машинобудування та металообробка – 9%, фінанси, кредит і страхування – 6,4% та паливна промисловість – 5,9% [4].

Важливим напрямом залучення іноземних інвестицій є співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями (Багатостороннім Агентством з Гарантій Інвестицій, ОЕСР) та окремими державами з укладання двосторонніх угод з захисту іноземних інвестицій та усунення подвійного оподаткування, організації і проведення міжнародних тендерів, укладання концесійних угод і угод з розділу продукції, а також створення вільних економічних зон.

У цьому напрямі Україна вже зробила певні кроки: прийняття Закону України "Про систему оподаткування" № 1251-ХІІ від 25.06.1991 (стаття 18 "Усунення подвійного оподаткування"), Постанови Кабінету Міністрів від 18.05.2000р. "Про затвердження Порядку звільнення (зменшення) від оподаткування доходів з джерелом їхнього походження з України згідно міжнародних договорів України про усунення подвійного оподаткування". Україна підписала більш, ніж 60 двосторонніх угод, конвенцій про уникнення подвійного оподаткування з 51 державою світу. На території держави створено 12 ВЕЗ та чимало територій пріоритетного розвитку з пільговим режимом інвестування.

Діюче законодавство України передбачає наступні гарантії іноземним інвесторам (згідно Закону України "Про режим іноземного інвестування" від 19.03.96р. №93/96 – ВР):

- встановлення для іноземних інвесторів національного режиму інвестування на території України;
- у разі зміни законодавства України про іноземні інвестиції протягом 10 років гарантується їхній державний захист;
- іноземні інвестиції не підлягають конфіскації;
- іноземні інвестиції мають право на відшкодування збитків у повному обсязі внаслідок дій посадових осіб України;
- іноземним інвесторам гарантовано право на швидке та безперешкодне повернення прибутку та інших коштів в іноземній валюті після сплати податків та обов'язкових зборів.

До числа першочергових заходів, спрямованих на стимулювання та активізацію інвестиційної діяльності в країні можна віднести:

- стабілізація законодавства з фінансового, валютного, митного, тарифного і нетарифного регулювання інвестицій, попереднє інформування іноземних інвесторів про можливі зміни в законодавстві;
  - спрощення податкового законодавства;
  - прийняття змін до Земельного кодексу, які б дали можливість іноземним інвесторам, якщо б не придбати землю, то хоча б надали можливість довгострокової оренди ділянок (до 50 років) або на умовах концесії (до 99 років);
  - внесення змін до законодавства про приватизацію, цінні папери і фондову біржу та валютний ринок, які б полегшили доступ іноземних інвесторів на фінансовий ринок України;
  - утримання низьких темпів інфляції шляхом проведення жорсткої монетарної політики;
  - надання податкових пільг банкам, вітчизняним та іноземним інвесторам, що йдуть на довгострокове кредитування та зниження обіговості коштів; а також надання пільг виробничим інвесторам і банкам, що кредитують виробниче будівництво, які б компенсували втрати прибутку внаслідок невикористання коштів для кредитування торгового і фінансового капіталів, доходність яких набагато вище;
  - підвищення банківських відсоткових ставок закладами та депозитами;
  - оплата за кінцеву продукцію в будівництві;
  - боротьба з тінізацією економіки;
  - більш чітке дотримання механізму банкрутства підприємств;
  - затвердження переліку галузей пріоритетного розвитку, що потребують інвестицій, а також переліку галузей і регіонів, де обмежуються іноземні інвестиції;
  - реформа інституціональної складової економіки: створення сучасної інформаційної мережі, яка б забезпечила загальнодоступність даних про підприємства в Україні, що зацікавлені в залученні іноземних інвестицій, інформацію про ступінь надійності та фінансової доцільності інвестування окремих фірм; доступ на український ринок іноземних банків і страхових компаній;
  - розвиток фондового ринку і широке використання на ньому фондових деривативів та інших поширених у міжнародній практиці інструментів;
  - стимулювання лізингових операцій, що дуже потрібно в умовах великої капіталомісткості українських підприємств.
- Важливо також створити систему страхування інвестицій, а саме - визначити:
- перелік страхових випадків неповернення цільових коштів в залежності від причин, за якими страховик зобов'язаний відшкодувати збиток;
  - розміри страхового внеску;
  - порядок укладення страхових угод;
  - права та зобов'язання сторін на час дії угоди.

Таким чином, тільки активізація інвестиційної діяльності на всіх рівнях економіки здатна забезпечити економічне зростання і накопичення інвестиційних ресурсів, нарощування обсягів виробництва, здійснення технічного переоснащення і модернізації підприємств, стабілізувати їхнє фінансове становище і забезпечити рентабельну діяльність, створити незалежну від імпорту структуру виробництва, розвинути сучасну ринкову інфраструктуру та досягти органічного вливання України в міжнародний економічний простір.

Список літератури

1. Кізіма Т.О. Іноземне інвестування в умовах інтеграції України у світову економіку // Фінанси України. – 2000.- №10. – С. 118-125.
2. Лисяк Л.В., Шумський В.М. Реальність потенційних джерел інвестиційної діяльності в Україні // Фінанси України. – №2. – 2000.- С. 74-79.
3. Програма "Україна-2010".- Київ, 1999.- с. 35.
4. Прямі іноземні інвестиції у 2000 році // Український інвестиційний журнал "Welcome". – 2001. -№1. – С. 42-46.
5. См.: Бюлетень Національного банку України. – 2001. - №9.
6. Соціально-економічне становище України за 2000 рік // Український інвестиційний журнал "Welcome". – 2001. - №1. – С. 18.
7. Статистичний щорічник України за 2000 рік / Держкомстат України. – К.: Техніка, 2001. – 365с.
8. Брітченко І.Г. Банківський маркетинг: організація процесів інвестування.-Донецьк, ІСПД НАН України, 1997.-200с.

УДК 330.322

ПРО ОДНУ З ІНВЕСТИЦІЙ ДО ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

Кожевникова В.Д.

Серед параметрів, що формують людський капітал, особливе місце посідає дозвілля. На наш погляд, дозвілля починається там, де закінчується виконання різноманітних обов'язків. Ця сфера вільної діяльності людей зумовлена врешті-решт рівнем духовного розвитку кожної особистості. Якість дозвілля безпосередньо залежить від рівня розвитку рекреаційного господарства.

На території України є регіони, природно-кліматичні умови та географічне положення яких зумовлюють унікальні можливості для розвитку рекреаційного обслуговування. Із загальної довжини узбережжя Чорного моря (4090 км) Україні належить 40%. Чорноморські береги з пляжами різної ширини і складу ґрунтів простягаються на 1255 км, з них 43% (544 км) – це пляжі цілком придатні до відпочинку, 21% (267 км) – частково придатні. [1, с. 133].

Вздовж усієї берегової лінії Чорного моря розташовані сотні будинків відпочинку, пансіонати, туристичні бази. Найбільші з них – це туристичні комплекси Південного узбережжя Криму та Одеського регіону. За офіційними даними, в Україні на сьогодні існує близько 3 тис. підприємств, які отримали ліцензії на туристичну діяльність, 75% із них займаються туристичною діяльністю за сумісництвом.

У м. Севастополі понад 200 суб'єктів підприємництва здійснюють туристичну діяльність. Це місто має всі умови для розвитку могутньої туристичної індустрії: 300 сонячних днів на рік (що навіть більше, чим в Ялті); на його території знаходиться по-

© Кожевникова В.Д., 2001

Текст статті, який складається із вступу, основної частини і висновків, друкувати, відступивши від прізвищ один пустий рядок. У тексті не повинно бути ніяких шрифтових виділень (жирний, курсив, підкреслення).

Використовувати треба нумерований список з маркером у вигляді "тире" (-) за форматом всячого рядка з абзацним відступом. Нумерований список використовувати тільки в тих випадках, коли є посилання на нього в тексті. Формат списку – номер з крапкою або з тире.

Список літератури оформлюється відповідно ДСТУ 7.5-88. У списку вказується та література, на яку посилається автор у статті. Посилання на джерело дається у квадратних дужках. Заголовок списку друкується жирними літерами, центрується.

Зразок оформлення статті

**Забезпечення оптимального рівня надійності
функціонування технологічних систем**

Михайлов О.М.

Україна володіє великим машинобудівним потенціалом з широкими виробничими можливостями...

Список літератури

1. Лысяков А.Г. Вспомогательное оборудование для перемещения грузов. -М.: Машиностроение, 1977.-255 с.
2. Холод З., Чорняк О. Стратегическое прогнозирование стабильности предприятий // Бизнес - информ. – 1997.-№4.-С.54-55.

4. До статті додаються реферат (російською та англійською мовою), який являє собою стислу анотацію статті обсягом 5-7 рядків (200-300 знаків), де обов'язково вказується назва статті, **повне ім'я та прізвище авторів** (за паспортом), **авторська довідка** та рецензія або виписка з протоколу засідання кафедри про рекомендацію щодо публікації.

Реферат і авторська довідка оформлюються окремими файлами.

Авторська довідка

1. Прізвище, ім'я по батькові (повністю) _____
2. Науковий ступінь _____
3. Вчене звання _____
4. Місце роботи, посада _____
5. Контактний телефон та адреса _____
6. Назва статті _____

Підписано до друку 26.06.2001
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк різнографія. Гарнітура "Таймс".
Умов.друк.арк. 30,2 Тираж 300 прим.